

Odehnalová, Lenka

Další setkání a konfrontace s ruskou literaturou

Slavica litteraria. 2021, vol. 24, iss. 2, pp. 160-161

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2021-2-20>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/144686>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Další setkání a konfrontace s ruskou literaturou

Lenka Odehnalová (Brno)

Ivo Pospíšil: *Ruská literatura: setkání a konfrontace*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. 225 s.

ISBN 978-80-210-9615-8.

V roce 2020 se objevila zajímavá publikace, jejíž autorem je brněnský rusista, slavista, literární vědec a překladatel, prof. PhDr. Ivo Pospíšil, DrSc. Svazek s názvem *Ruská literatura: setkání a konfrontace*, jenž vznikl v rámci podpory výzkumu pracoviště Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, volně navazuje na publikaci z roku 2008 *Pátání po nové identitě*¹ zaměřenou rovněž na ruskou literaturu.

Většina studií je napsaná v ruském jazyce, najdeme však i několik česky psaných. Bližší pohled na publikaci přináší zjištění, že z tematického hlediska jsou v ní přítomny studie o slavistice, o jednotlivých spisovatelských osobnostech (N. M. Karamzin, A. S. Gribojedov, N. S. Leskov, F. M. Dostojevskij, M. Gorkij aj.), o ruské emigraci (A. L. Bem, V. Vilinskij), české recepci tvorby ruských spisovatelů (V. Rasputin, J. Vodolazkin) nebo studie zaměřeny na problematiku literárněvědné terminologie a samozřejmě literárních žánrů. Společným jmenovatelem všech studií je komparativní přístup se zaměřením na osobnosti nebo jevy, jež se bohužel stále nacházejí na periferii zájmu jak českých, tak i ruských literárních vědců.

Svazek uvádí studie věnovaná srovnání kořenů mezinárodní literárněvědné slavistiky v souvislosti s koncepčním vymezení ruské literatury (*П. Й. Шафарик, А. Мицкевич и концепция русской литературы*). Dílo slovenského filologa Pavla Jozefa Šafaříka/Šafaříka, jenž svá díla psal v českém a německém jazyce, a polského básníka běloruského původu Adama Mickiewicze je zkoumáno v širším kontextu, konkrétně ve vztahu

ku k tvorbě českých slavistů Jiřího Horáka, Jana Máchala a Franka Wollmana.

Ze studií zabývajících se problematikou spisovatelských osobností zaujme studie (*Перешагнуть порог эпох. Николай М. Карамзин и его позиция начинающего*), v níž Ivo Pospíšil přiblížil osobnost a specifika tvorby Nikolaje Michajloviče Karamzina, jenž využíval poetologické impulzy různých uměleckých směrů, kromě sentimentalismu a preromantismu i baroka a klasicismu. Znalce i milovníky Dostojevského tvorby potěší studie *Федор Михайлович Достоевский – проклятые вопросы его наследия* zaměřena na tzv. prokleté otázky, tedy otázky existenciálního charakteru, také novátorství spisovatelovy tvorby a působení na světovou i českou literaturu.

Ve studii o ruském spisovateli Maximu Gorkému (*Максим Горький: выношение эпох з глубин заповедности*) autor publikace vymezuje místo Maxima Gorkého v ruské literatuře i v jeho české recepci. Definuje aspekty recepce Gorkého v českém prostředí, poukazuje na důležitost zkoumání spisovatelovy tvorby s odstupem a nadhledem, tedy její očištění od sovětských deformací. Ve vztahu k české recepci Gorkého tvorby je akcentována významnost díla brněnského badatele Jaroslava Buriana (1922–1980), jemuž je věnována také studie *Ярослав Буриан (15 сентября 1922 Брно – 7 июля 1980 Париж) чешский русист на грани эпох: неизбежность третьего пути*. O české recepci ruské literatury druhé poloviny 20. století pojednávají studie zaměřené na tvorbu V. Rasputina a J. Vodolazkina. Lze doplnit, že studie o prvním ze jmenovaných spisovatelů a jednom ze stěžejních představitelů tzv. vesnické prózy je dedikována překladateli ruské a jiných literatur SSSR Kamilu Chrobákovi.

1 POSPÍŠIL, Ivo: *Pátání po nové identitě. Rusistické a vztahové reflexe*. Brno: SvN Regiony, Středoevropské centrum slovenských studií, 2008. 273 s.

Důležité místo ve svazku zaujímají studie s tematikou ruské emigrace. Studie *Ruský emigrant se dívá na meziválečné Československo a česko-slovenský vztah* sleduje osobnost dalšího představitele ruské emigrace, a to syna smluvního profesora Masarykovy univerzity Sergije Vilinského, Valerije (1903–1955), jehož význam zastihuje spolupráce se státní bezpečností. Osobnost Valerije Vilinského opět pozorujeme v širším kontextu, například také jako autora studií o české katolické literatuře (O. Březina, J. Durych, J. Deml), které publikoval v Polsku v polském jazyce. Ivo Pospíšil se zaměřuje na jeho text o ruské emigraci *Rus se dívá na Č.S.R.* (1931), jenž podrobně analyzuje poměry v meziválečném Československu nejen zvenku, ale i zevnitř; zabývá se národnostní otázkou, otázkou vztahů Čechů a Slováků a také idejemi čechoslovakismu. Text je dále srovnáván s publikací českého slavisty Josefa Jiráka *Slovensko na rozcestí* (1947).

Dopisy ruského emigranta a znalce Dostojevského tvorby Alfreda Ljudvigoviče Bema (1886–1945?) o ruské literatuře jsou v další studii (*Tři listy o sovětské literatuře: ruský fenomén a střední Evropa*) uvedeny do širšího kontextu a interpretovány, jak autor uvádí, z hlediska jiné kulturní zkušenosti a z perspektivy dneška. Bemovy názory týkající se vzniku hodnotné literatury jsou dále srovnány s pohledem Aloise Augustina Vrzala, autora prvních dějin ruské literatury v českém prostředí a překladatele děl N. S. Leskova.

Na žánrový charakter tvorby jednoho z nejznámějších ruských emigrantů, Alexandra Solženicyna, se Ivo Pospíšil soustředí ve studii *Жанровые поиски в произведениях Солженицына*.

Zároveň poukazuje na to, že jeho tvorba byla v minulosti redukována pouze na dvě díla *Jeden den Ivana Denisoviče* nebo *Matrjoninu chalupu*, přičemž žánrové rozpětí (termín I. Pospíšila) spisovatelovy tvorby je mnohem větší. V další studii o problematice literárních žánrů je autorova pozornost věnována tvorbě Nikolaje Semjonoviče Leskova (*Лесков и теория романа*). Dominantní poetologické rysy Leskovových románů, jimiž jsou například kronikový charakter, role skazu, juxtapoziční ráz, ambivalentnost nebo spojení s folklorem, se dle autora mohou stát inspirací pro teorii románu.

Soubor uzavírá studie o univerzálním charakteru ruské literatury (*Универсальный характер русской литературы в стадийном освещении в перипетиях XIX–XXI веков: несколько заметок*), v níž autor zkoumá změny v české recepci a také posuny významu v recepci ruské literatury od konce 19. století, na což poukazuje i prostřednictvím publikace Martina C. Putny *Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity*. Součástí svazku je i obrazová příloha, jež obsahuje portréty ruských spisovatelů a českých literárních vědců.

Závěrem lze konstatovat, že soubor studií *Ruská literatura: setkání a konfrontace* představuje svým charakterem výjimečnou publikaci, která reflektuje jevy, jež se dlouhodobě nacházejí na okraji zájmu badatelů a v oblasti literárněvědného výzkumu tak vyplňuje pomyslná bílá místa. Je výsledkem několikaleté pečlivé badatelské práce, a proto na základě všech výše uvedených skutečností nepochybně osloví odbornou veřejnost v tuzemsku i v zahraničí.

PaedDr. Lenka Odehnalová, Ph.D.

Centrum jazykového vzdělávání, Univerzita obrany v Brně
Šumavská 4, 602 00 Brno, Česká republika
lenka.odehnalova@unob.cz / 440234@mail.muni.cz

Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové
Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.